

บทที่ 5

เสรีภาพกับมนุษย์

ความหมายของเสรีภาพ

เสรีภาพ หมายถึง สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เสรีภาพนั้นเรามีได้โดยไม่จำเป็นที่คนอื่นจะต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อเราหรือเคารพสิ่งนั้น ๆ ตามกฎหมาย เป็นสิ่งที่เราสามารถทำอะไรก็ได้โดยไม่มีใครมาบ่อนัดขัดขวาง หรือหาว่าเราล่วงละเมิดคนอื่นได้

เสรีภาพ ในทางปรัชญา หมายถึง เจตจำนงเสรี ซึ่งตรงข้ามกับนิตินิยม ในทางการเมือง เสรีภาพประกอบด้วยเสรีภาพทางสังคมและการเมืองที่รับประกันแก่พลเมืองทุกคน ในทางเทววิทยา เสรีภาพ คือ อิสรภาพจากพันธะบาป

ในพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า เสรีภาพ ว่า “หมายถึง อิสรภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง

ซอเรน คีร์เคกอร์ด (Soren Kierkegaard) มีแนวคิดที่ว่า ปัจเจกชน
มีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจด้วยตนเองมิใช่ให้คนส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดตาม
วิถีของสังคม

มาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ (Martin Heidegger) กล่าวว่า มนุษย์มี
เสรีภาพในการเลือกอยู่ตลอดเวลา

ฌอง ปอล ซาร์ท (Jean-Paul Sartre) กล่าวว่า มนุษย์ถูกสถาปนาให้มี
เสรีภาพ และเสรีภาพของมนุษย์มีมาก่อนสัจจะในมนุษย์ และทำให้เสรีภาพนั้น
เป็นไปได้ สิ่งที่เราเรียกว่า เสรีภาพนั้น ไม่สามารถแยกออกจากภาวะแห่งความเป็น
จริงของมนุษย์

จากทัศนะที่มีต่อเสรีภาพจากนักปรัชญาการเมืองและนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม
ที่แสดงมานั้น สามารถสรุปได้ว่า

จากความหมายของคำว่า เสรีภาพ ที่นักคิดและนักปรัชญาทั้งหลายให้ความหมายไว้แล้วข้างต้นนั้นพอจะประมวลออกมาได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เสรีภาพระดับสัญชาตญาณ
2. เสรีภาพระดับเหตุผล
3. เสรีภาพระดับปัญญา

สรุปได้ว่าเสรีภาพคือสภาวะที่มนุษย์ไม่มีพันธนาการ ไม่มีสิ่งเหนี่ยวรั้ง มนุษย์มีอิสระที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ โดยไม่ถูกปิดกั้นจากอำนาจภายนอกหรืออำนาจอื่นใด และเสรีภาพเองก็มีหลายระดับ เช่น เสรีภาพระดับสัญชาตญาณหรือเสรีภาพเบื้องต้น ต่อมาคือเสรีภาพระดับเหตุผลคือการมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ แต่จะต้องอยู่ในขอบเขตที่จะไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และสุดท้ายเสรีภาพระดับปัญญาคือเสรีภาพระดับสูงที่บุคคลจะไม่ตกอยู่ในใต้อิทธิพลของกิเลสตัณหาใดๆ เป็นเสรีภาพในทางศาสนา

1. เสรีภาพในทางปรัชญาการเมืองมีอยู่ 2 ทักษะหลักๆ คือ ทักษะแบบเสรีนิยม และทักษะแบบสังคมนิยม

2. เสรีภาพในทางปรัชญาอัตถิภาวนิยมแม้จะมีความหลากหลายแนวคิดของนักปรัชญาแต่โดยภาพรวมแล้ว นักปรัชญาอัตถิภาวนิยมแสดงให้เห็นว่า แก่นแท้ของมนุษย์ คือ เสรีภาพ เสรีภาพเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด

สรุปได้ว่าเสรีภาพมีขอบเขตเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม เสรีภาพทั้งในทักษะแบบเสรีนิยมและทักษะแบบสังคมนิยมต่างก็เป็นเสรีภาพที่มีขอบเขตด้วยกันทั้งสิ้น ระบบการเมืองการปกครองที่มนุษย์ได้คิดค้นขึ้นนั้นไม่ได้ให้เสรีภาพกับมนุษย์อย่างอิสระจนไม่มีขอบเขตควบคุมไม่ให้เสรีภาพนั้นละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น

องค์ประกอบของเสรีภาพ

เสรีภาพสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เสรีภาพภายนอก ได้แก่ เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง หรือ เสรีภาพส่วนบุคคล คือสภาวะที่ปราศจากการถูกบังคับ การควบคุม การห้าม การข่มขู่ การกดขี่ และอาจรวมถึงความกดดัน

2. เสรีภาพภายใน คือ สภาวะที่สามารถใช้ความคิดตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง หรือปกครองตนเอง และความสามารถในการมีเจตจำนงเสรี หรือเสรีภาพในการเลือกสิ่งภายนอกต่าง ๆ โดยไม่เกิดความขัดแย้งกับเจตจำนงที่อยู่ภายใน

สรุป เสรีภาพมิใช่แค่สิ่งที่ปรากฏภายนอกที่ตัดสินใจด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมเท่านั้น เสรีภาพยังรวมถึงเสรีภาพภายในตัวบุคคลด้วยเป็นเสรีทางความคิด และความเชื่อ ความศรัทธา เสรีภาพที่จะแสดงออกทางความคิด

การได้มาซึ่งเสรีภาพของมนุษย์

ในสภาวะธรรมชาติมนุษย์อยู่อย่างเสมอภาคกัน ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขมีศักดิ์ศรี มีเสรีภาพ มีไมตรีจิต และมีความเมตตาต่อกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกาย หรือสุขภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่เมื่อเข้าสู่สังคมการเมืองเสรีภาพของมนุษย์เปลี่ยนไปเสรีภาพต้องได้รับการยอมรับจากรัฐเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมาย

สาระสำคัญของเสรีภาพ

สาระสำคัญของเสรีภาพคือการกล่าวถึงสาระต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของเสรีภาพ โดยหลักพื้นฐานแล้วเสรีภาพมีสาระหลักคือ เสรีภาพในความเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิ เสรีภาพ เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ความคิด จิตใจ ต่อมาคือเสรีภาพในความเป็นพลเมืองเกี่ยวกับการเป็นราษฎรของรัฐได้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของบริการสาธารณะ สุดท้ายคือความเสมอภาคของเสรีภาพที่ต้องมีในทุก ๆ คน

การคุ้มครองเสรีภาพมนุษย์

เมื่อเสรีภาพถูกบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย ดังนั้น การคุ้มครองเสรีภาพก็ต้องมีกฎหมายคุ้มครองด้วยเช่นกัน หลักพื้นฐานของการคุ้มครองเสรีภาพของมนุษย์คือกฎหมายซึ่งตามความหมายของหลักนิติธรรมจะต้องเป็นกฎหมายที่มีความถูกต้องชอบธรรม เช่น รัฐธรรมนูญของรัฐ หรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่คุ้มครองเสรีภาพและสิทธิของปัจเจกบุคคล

ความสำคัญของเสรีภาพ

เสรีภาพ มักใช้ควบคู่กับคำว่าสิทธิ ซึ่งหมายถึงประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรอง ส่วนคำว่า เสรีภาพจากความหมายต่างๆพอสรุปได้ว่า หมายถึง อำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ ดังนั้นคำว่า สิทธิเสรีภาพ เมื่อนำมาใช้รวมกันจึงหมายถึง อำนาจการตัดสินใจของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของตนตามที่กฎหมายรับรอง

เสรีภาพกับมนุษย์

ฌอง ฌากส์ รูสโซ ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เกิดมาเสรี แต่เขาถูกพันธนาการอยู่ทั่วทุกแห่งหน ผู้เชื่อว่าตนเป็นนายคนอื่นกลับเป็นทาสเสียยิ่งกว่า” แต่เมื่อเกิดมาแล้วมนุษย์มีเสรีใหม่ ก็ย่อมจะมี เพราะอย่างน้อยเราก็มีประสบการณ์ว่าเราสามารถเลือกกระทำบางอย่างตามเจตจำนงของตนเองได้

ดังนั้นเสรีภาพมีความสำคัญเพราะเสรีภาพอยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิตซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติ แม้ว่าจะเข้าสู่สังคมการเมืองแล้วมนุษย์ก็ยังมีเสรีภาพอยู่เช่นเดิมแต่เป็นเสรีภาพในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีกฎหมายรับรอง เสรีภาพของมนุษย์ต้องมีหลักประกันเพื่อเป็นหลักประกันว่าเสรีภาพเป็น “คุณค่า” (Value) ที่พึงปรารถนาอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์

มนุษย์มีชีวิตอยู่โดยไม่มีเสรีภาพได้หรือไม่

เสรีภาพถือเป็นความมีอิสระในการกระทำของบุคคล การกระทำนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เช่น มีเสรีภาพในการเขียนแสดงความคิดเห็น แต่ถ้าไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น

บทสรุป

มนุษย์ไม่อาจอยู่ได้โดยไม่มีเสรีภาพเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์ย่อมต้องการเสรีภาพในการคิด แสดงออก การเคลื่อนย้ายไปยังที่ต่าง ๆ มนุษย์มีชีวิตอยู่โดยมีเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกได้รูปแบบของเสรีภาพของตนเอง แต่ก็ยังมีขอบเขตจำกัดในบางสถานการณ์ที่เราถูกปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลมากกว่ามาบังคับให้ตัดสินใจเลือก เช่น ถูกบังคับโดยกฎหมาย เสรีภาพ คือ สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เสรีภาพมีหลายระดับทั้งนามธรรมและรูปธรรม